

emcdda.europa.eu

SANTRAUKA — PASIRINKTA TEMA:

Švirkščiamųjų narkotikų vartojimo tendencijos Europoje

Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras
Neskelbti iki 2010 06 24 – 00:00 val. Vidurio Europos laiku

Ivadas

Šioje „Pasirinktoje temoje“ apžvelgiama dabartinė su švirkščiamųjų narkotikų vartojimu susijusi padėtis Europoje. Ataskaitoje siekiama atsakyti į du klausimus: koks yra švirkščiamųjų narkotikų vartojimo paplitimas ir tendencijos šiandieninėje Europoje bei kokiais būdais Europos šalys siekia užkirsti kelią šios rūšies narkotikų vartojimui ir su juo susijusioms problemoms spręsti bei mažinti jų keliamą žalą?

Siekiant įvertinti švirkščiamųjų narkotikų paplitimą ir tendencijas Europoje, analizuojami iš įvairių šaltinių gauti duomenys. Iš naujausių duomenų matyti, kad daugumoje Europos šalių švirkščiamųjų narkotikų vartojimo mastas yra stabilus arba mažėja. Priemonėmis, tokiomis kaip pakaitinis priklausomybės nuo opioidų gydymas bei adatų ir švirkštų programos, kuriomis siekiama mažinti su švirkštumu susijusią žalą, šiuo metu gali pasinaudoti daugelis, kuriems šių priemonių reikia.

Apytiksliai paplitimo duomenys

- Nacionaliniu lygmeniu įvertinus padėtį 14 šalių, nustatyta, kad iš tūkstančio gyventojų nuo 15 iki 64 metų švirkščiamuosius narkotikus vartoja nuo mažiau nei vieno iki 15 žmonių. Tai rodo, kad šių narkotikų paplitimas įvairiose šalyse labai skiriasi.
- 12 ES valstybių narių, kuriose buvo vertinamas šių narkotikų vartojimo paplitimas, apskaičiuotas svertinis vidurkis yra maždaug 2,5 švirkščiamųjų narkotikų vartotojo vienam tūkstančiui gyventojų nuo 15 iki 64 metų. Ekstrapoliavus šį vidurkį visai Europos Sąjungai, tai prilygsta nuo trijų ketvirtadalių milijono iki milijono aktyvių švirkščiamųjų narkotikų vartotojų.
- Duomenis, kuriais remiantis įvertinta švirkščiamųjų narkotikų vartojimo paplitimo tendencija 2002–2007 m., pateikė penkios šalys. Nors trijose iš šių šalių švirkščiamųjų narkotikų vartojimo būdo paplitimas mažėjo, statistiškai reikšmingas pokytis nustatytas tik **Jungtinėje Karalystėje**.

Gydytis pradėję narkotikų vartotojai

- Duomenis apie narkotikų vartotojus, kurie kreipėsi į gydymo centrus 2007 m., pateikė 26 Europos šalys. Duomenys apie pradėjusius gydytis gali neatitikti bendro besigydančiųjų skaičiaus.
- Trečdalis (33 proc.) visų 2007 m. pradėjusių gydytis pacientų teigė, kad injekcija yra įprastinis jų pagrindinio narkotiko vartojimo būdas. Narkotikų vartotojų, kurie pagrindinį vartojamą narkotiką „paprastai susišvirkščiasi“, dalis svyruoja nuo mažiau nei 2 proc. **Nyderlanduose** iki 93 proc. **Lietuvoje**.
- Maždaug ketvirtadalis pradėjusiųjų gydytis teigia, kad anksčiau jie švirkštėsi narkotikus, tačiau šiuo metu to nebedaro. Taigi, šiuo metu švirkščiamuosius narkotikus vartoja arba anksčiau juos vartojo maždaug 60 proc. pradėjusiųjų gydytis.
- Švirkščiamųjų narkotikų vartojimas Europoje daugiausia susijęs su opioidų vartojimu. Vidutiniškai 45 proc. pradedančiųjų gydytis dėl priklausomybės nuo opioidų kaip dažniausiai vartojamų narkotikų, teigia, kad narkotikus paprastai jie susišvirkščiasi. Iš pacientų, kuriems pagrindinis vartojamas narkotikas yra kokainas, dažniausiai šį narkotiką susišvirkščia 8 proc. Šalyse, kuriose amfetaminų vartotojai

LT — Neskelbti iki 2010 06 24 – 00:00 val. Vidurio Europos laiku

sudaro didžiausią besigydančiųjų dėl priklausomybės nuo narkotikų grupę, 41–83 proc. pacientų, kuriems pagrindinis vartojamas narkotikas yra amfetaminas (**Suomijoje, Švedijoje**) arba metamfetaminas (**Čekijoje, Slovakijoje**), teigia, kad narkotiką dažniausiai jie švirkščiasi.

- 2002–2007 m. daugumoje šalių pirmą kartą dėl priklausomybės nuo opioidų, kokaino arba amfetaminų pradėjusių gydytis pacientų, kurie švirkščiasi pagrindinį narkotiką, dalis sumažėjo.
- Iš 2002–2007 m. duomenų apie pirmą kartą pradėjusių gydytis matyti, kad švirkščiamųjų narkotikų vartojimo paplitimas tarp pacientų, kurių pagrindinis narkotikas yra kokainas, mažėja, o tokio narkotikų vartojimo būdo paplitimas tarp amfetaminų vartotojų yra stabilus.

Švirkščiamųjų narkotikų vartojimas kalėjimuose

- Įvairiose šalyse švirkščiamuosius narkotikus kada nors vartoję pripažino nuo 6 proc. iki 38 proc. kalinių. Kalėjime švirkščiamuosius narkotikus teigia vartojantys nuo 1 iki 31 proc. kalinių.

Duomenys apie infekcines ligas

- Dėl sergamumo infekcinėmis ligomis atliekami švirkščiamųjų narkotikų vartotojų tyrimai rodo, kad kai kuriose šalyse didelė narkotikų vartotojų dalis švirkščiamuosius narkotikus vartoja ne daugiau kaip dvejus metus. Tai reiškia, kad didesnė narkotikų vartotojų dalis tokius narkotikus pradėjo vartoti neseniai ir keliose šalyse didelę švirkščiamuosius narkotikus vartojančiųjų dalį sudaro jaunimas iki 25 metų.
- ES valstybėse narėse tarp švirkščiamųjų narkotikų vartotojų nustatyti daugiausia stabilūs ir nedideli arba mažėjantys naujų ŽIV infekcijos atvejų rodikliai.
- Europos Sąjungos kaimyninėse šalyse nustatyti didėjantys su švirkščiamųjų narkotikų vartojimu susijusių ŽIV atvejų rodikliai rodo, kad infekcijų perdavimo lygis šiose šalyse yra aukštas.

Mirštamumo nuo narkotikų tendencijos Europoje

- Kadangi heroino švirkštimasis susijęs su daugeliu mirties nuo narkotikų perdozavimo atvejų, pagal mirštamumo nuo narkotikų duomenis galima padaryti išvadas apie švirkščiamųjų narkotikų vartojimo paplitimą ir tendencijas.
- Iš 2007 m. duomenų matyti, kad penkiose iš 18 ES valstybių narių narkotikų sukeltos mirties atvejų skaičius buvo stabilus, o 13 iš šių šalių šis skaičius didėjo.
- Duomenys apie mirusiųjų dėl narkotikų vartojimo žmonių amžių rodo, kad daugumoje šalių heroino vartotojų tarp jaunimo skaičius stabilizuojasi arba net mažėja. Tačiau iš duomenų matyti, kad daugelyje šalių nuolat atsiranda naujų jaunų narkotikų vartotojų, ypač besišvirkščiančių heroiną.

Priemonės, kuriomis siekiama pažaboti švirkščiamųjų narkotikų vartojimą

- Europos šalyse atsakomosios priemonės, kuriomis siekiama kovoti su švirkščiamųjų narkotikų vartojimu ir jo pasekmėmis, daugiausia susijusios su gydymu dėl priklausomybės nuo narkotikų, visų pirma pakaitiniu priklausomybės nuo opioidų gydymu, kuris yra veiksmingiausia priemonė švirkščiamųjų narkotikų vartojimo paplitimui mažinti.
- Apskaičiuota, kad 2007 m. Europos Sąjungoje pakaitinis gydymas buvo taikomas 650 000 pacientų, o tai prilygsta maždaug 40 proc. apytikrio probleminių opioidų vartotojų skaičiaus. 2007 m. žmonių, kuriems buvo taikomas pakaitinis priklausomybės nuo opioidų gydymas, skaičius buvo daugiau kaip tris kartus didesnis nei 1995 m.
- Iš dešimties šalių surinktų duomenų matyti, kad pagal probleminių opioidų vartotojų, kurie gali pasinaudoti pakaitiniu priklausomybės nuo opioidų gydymu, dalį šalys labai skiriasi viena nuo kitos (nuo 5 proc. **Kipre** iki daugiau kaip 50 proc. **Vokietijoje**).

- Adatų ir švirkštų keitimo programos, kuriomis siekiama mažinti su švirkštų dalijimu susijusių infekcinių ligų riziką, įgyvendinamos visose valstybėse narėse, Kroatijoje ir Norvegijoje. Jr jomis gali pasinaudoti didelė daugumos valstybių gyventojų dalis.
- 2003–2007 m. 14 šalių, kurios pateikė informaciją, bendras išdalytų švirkštų skaičius padidėjo 33 proc.
- Apskaičiuota, kad per metus visoje Europos Sąjungoje specializuotuose švirkštų tiekimo punktuose (išskyrus vaistines) išdalijama apie 50 švirkštų vienam švirkščiamųjų narkotikų vartotojui.